

(המשך מעמוד 39)

החידוש הגדול אינו רק בכמות, אלא בעי קר באיכות.

מבחינה כמותית יש התפתחות מתמדת, צפויה מראש. בקרב בעלי זכות הבחירה בתש"א התקברו בני עדות המזרח לקהילה, אך לא הגיעו אליו עדיין. בגלל הריבוי הטבעי שלהם, העולה בהרבה על זה של בני "עדות המערב", מובטח להם הרוב באוכלוסיה היהודית הבוגרת תוך זמן קצר. הם כבר הגיעו מזמן למעמד של רוב באוכלוסיה היהודית הכללית.

המהפכה העיקרית היתה איכותית. בני עדות המזרח הפכו גורם פוליטי-חברתי מודע, פעיל ודינאמי.

הם חידו מזהירות אובייקט של הפוליטיקה הישראלית, והפכו פובליקם.

הם שהנחילו את הניצחון לבגין השנה, ועליהם בונה אריק שרון את תוכניתו לקראת השנים הבאות. ובעי קר: הם שהיכו את המערך מכה ניצחת, שממנה אולי לא יחלים לעולם.

הם לא עשו זאת לבדם. לא חסרו גם במחנה האשי כנוי לאומנים קיצוניים וקנאים דתיים, ושינאתם של אלה למערך השלימה את מפלתו. אך לא הם שהכריעו. תופעות האלימות (המיליונית בעיקר) במסע הבחירות, שנמשכו גם לאחר מכן בוועידת ההסתדרות — אמנם ביטאו את התהליך, אך גם סידסו אותו.

האלימות פרצה מקרב שיכבה מדוכאת וזועמת, מנר כרת ותלושה — "טעוני הטיפוח" שנותקו משורשיהם התרבותיים ושלא זכו בשום תרבות אחרת. אלה הם ה"צ'חצ'חים" שעליהם דובר בנאומי-המערך. בעלי "התרבות האחרת", האספסוף.

אולם שיכבה זו, הבולטת ביותר והרעשת ביותר, אינה אלא חלק מן הציבור הגדול של עולי ארצות המזרח ובניהם. הם לבדם לא יכלו להעניק לליכוד את ניצחונו, אם כי סיפקו לו הרבה מן הרעש והתרועה של המערכה.

הניצחון בא לדיכוד מירי, "הרוב הרומם" של בני עדות המזרח, שהפתיר מבחינה כלכלית, אך שזעמו השקט והעמוק מחוזה גורם פוליטי-סוציאלי חשוב ביותר.

השאלה הרלוונטית היא: מה תהיה דמות המדינה שבה תהווה שיכבה זו את הרוב, ושבה יגדל רוב זה משנה לשנה?

מה תהיה דמות המדינה מבחינה תרבותית? מה תהיה דמות המדינה מבחינה המירקם החברתי, היכולת לקיים מישור של חוק וסדר, שבלעדיו לא תי תכן דמוקרטיה?

מה תהיה דמות המדינה מבחינת יכולתה להניע לשקום עם העולים הערבי, אשר ביצעו איזן זה עתיד וקיום בעיין שבו יחזיקו שני הצדדים בנשק גרעיני?

לא ואגור, לא חומייני

מבחינה תרבותית, צפויה בארץ מהפכה. הדמות האידיאלית של הצבר וקופי-הקומה, הבלונדי ותכול-העיניים, האיש ש"הלך בשדות", הפלמ"חניק הי שזוף בעל הכופיה — דמות זו הפכה אנאכרוניזם. אידיאל זה, שהיה העתק בלתי-מודע של האידיאל ה"ארי" של האנטי-שמיות באירופה, נוסח ריכארד ואגנר, מן זוג-הפרוד ששינה את שמו להזעזע, מסמל בעיני "הספרדים" את ה"הגמוניה של "האשכנזים".

יחד עם אידיאל זה מתה התפיסה הלאומית-חברתית של אומה הומוגנית, בעלת תרבות שהיא לא רק מאר חדת אלא גם אחידה.

מת הרעיון של "בור ההיתוך" — אותו כור ששרידי כל הגזעיות נזרקים אל תוכו, והפולט משהו כקרוי "מיוזג גזעיות".

רעיון זה נבע מלכתחילה מחוסר-מחשבה. כי כור היתוך פועל בצורה שלילית בלבד. הוא מתוך את כל כליה-המתכת הנזרקים לתוכו, ופולט מטל-מתכת אחי דים, חסרי-צורה. אין יוצר דפוסים חדשים. וזה אכן אירע בישראל: התרבויות שהביאו העולים מחוגי-תרבות שונים, ובעיקר התרבות של העולם מאר צות-האיסלאם, הותכו בכור הזה עד כי איבדו כל צורה וסיגנון. נשאר משהו גולמי, גם ובלתי-מסוגל.

מיליטנטים שיטתיים יכולים להטיף להפיכת הקערה על פיה. להקמת הגמוניה של בני-עדות המזרח, תוך שבירת כל הדפוסים התרבותיים המערביים. במקומו של הצבר הבלונדי ה"ארי", יבוא הצבר השחור. במקום האידיאלים של ריכארד ואגנר יבואו האידיאלים של רוח-אללה חומייני.

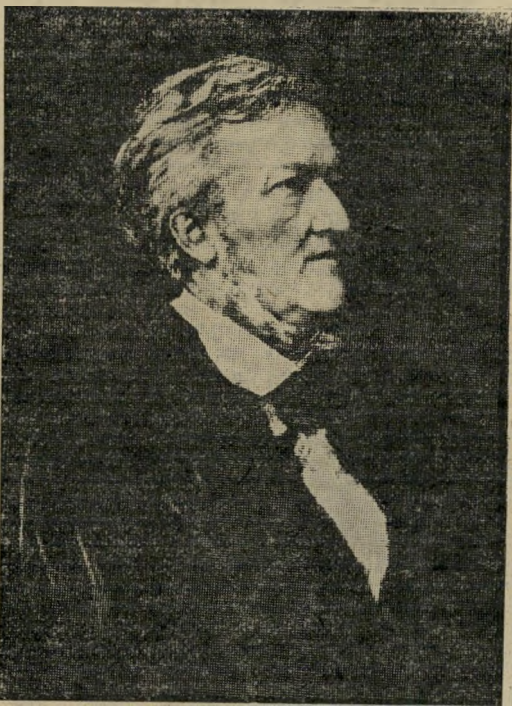
מן הפח אל הפחת. האידיאל הסביר, המתאים לחברה הישראלית החדשה, הוא פלורליסטי — מתכונת של חברה רבת-פנים ושל תרבות רבת-גוונים. ללא התנשאות של דפוס אחד על מישנה, ללא הפליה, תוך חיוב הדדי והפרייה הדדית. החברה המודרנית בעולם מתקדמת, במי

* בסוף 1979 היו בני אסיה ואפריקה (בתוספת בני יוון ותורכיה), בני כל הגילים, יחד עם בניהם שנולדו בארץ, 1525.8 נפש, ובני אירופה ואמריקה (בלי טווי יוון ותורכיה) ובהם 1267.8 נפש. 424.7 נפש היו ילידי הארץ בני הדור השלישי.

שורים רבים, זקראת רעיון של שונים-אך-שווים.

יש בה הבדל בין גברים ונשים, אך היא מתנגדת להגמוניה של הגבר ולדיכוי האשה. היא מכירה בתרומה הייחודית של האשה, כשם שהיא מכירה בתרומה הייחודית של הגבר. היא מכירה בצורך ליצור ביניהם שיוויון, שאינו רק העמדת-פנים.

החברה המודרנית המתקדמת מכירה בשוני שבין דתיים ואתאיסטים, בין שחורים ולבנים, בין תושבי חבלים שונים שהם בעלי גוונים תרבותיים שונים. חברה כזאת יכולה לתפקד, לשגשג ולפרוח רק כאשר הגורמים המפרידים במישור אחד אינם חופפים את הגורמים המפרידים במישור השני. כך יכול אדם בבריי טניה להשתתף למיעוט הוולשי, לעשיריו הכלכלי העלי יון, לרוב האתאיסטי, למיעוט ההומורסכסואלי וכו' — כשהוא שייך בכל מישור לקבוצת-התייחסות אחרת.

ואגור: אידיאל של צבר חכול-עיניים

רוח-אללה חומייני: אידיאל של קנאי

חברה נתונה בסכנה כאשר כל המישורים חופפים. למשל: כאשר כושי בארצות-הברית (או מארוקאי ביש ראל) שייך גם למיעוט אתני-עתי, גם לעשיריון התח תון ברמת-ההכנסה, גם למיעוטי-ההשכלה וגם לסיגנון תרבותי מושפל.

קטוב מוחלט ואחיד כזה הוא הרה-אסון. עליו יש להתגבר בכל מחיר — כדי שיהיה עתיד לחברה הישראליית.

לכן לא די בפיתרון מצוקת-הדיוור, בפיוני שכונות-העוני, בשיפור רמת-ההשכלה, בצימי צום הפער הכלכלי. להיפך: ככל שבעיות בור ערות אלה תיפתרנה, כן תחריף דווקא בעיית הניכור התרבותי.

בעיה זו תיפתר רק כאשר ייווצר איזון תרבותי והכרה כללית בחיוב אשר ברבגוניות. לשון אחרת: כאשר האשכנזים יתורו על התנשאותם התרבותית, וכי יו גם בערכים תרבותיים אחרים ושונים. אפשר למצוא לכך הקבלה עולמית: לא יהיה שלום בעולם כל עוד התרבות המערבית תראה את עצמה כתרבות הבלעדית. תוך זילזול בתרבויות של עמי הער לם השלישי — מסין ועד מכסיקו, מהודו ועד מארוקו, מיסאן ועד ניגריה. הטכנולוגיה המודרנית, פרי תרבות המערב, אינה הערך היחיד. סצצה גרעינית ותרבות אינם היינו הך.

הרעיון של שווים-אך-שונים אינו זר לישראל. איש לא התייחס אל יצחק נבון מעולם כאל ספרדי מיקי צועי. הוא כיהן בכל תפקידיו כשוה בערכו לעמיתיו האשכנזיים, אך שמר על גישתו וסיגנונו, האופייניים לתרבות היהודית-ספרדית. שחקן כמו יוסי בנאי עלה לגדולה תודות לכישוריו ואינו נוסל משום שחקן אשר כנוי, אך הוא מטפח בידועין ערכים ספרדיים מובהקים, מבלי להעזר בסממנים ההמוניים של הגשש החיוור. יש לזכר דוגמות לרוב בכל שפתי-החיים, אך אלה אינן אופייניות למצב הכללי בחברה הישראלית. שינוי דראסטי בכיוון זה הוא חיוך ני לכניית ישראל חדשה.

האלימות של התלוצים

וא הדין לגבי התופעות החברתיות אשר המיסד האשכנזי רגיל לייחסן לשכבות התחתונות של הציבור הספרדי: הבריונות הגוברת, הזילזול בחוק ובסדר, האלימות החברתית וההתפרצות הפוליטית.

אין כל טעם בקיומם ובכני, בדיבורים נופי טדגיים על הימים הטובים ההם, כאשר כימעט וזא היו תופעות של אלימות ביישוב העברי בארץ, כאשר הדלתות היו פתוחות בלילות, וכו' וכו'.

בעולם כולו מתרופפים החישוקים החברתיים, גוברים האלימות והפשע — ודווקא בעולם המערבי יותר מאשר בעולם המזרחי, שבו מתמוטטות המסורות הנושנות בי איטיות רבה יותר.

כאשר עומדת מורה מול כיתה מתפרעת, ובה כמה ילדים בעלי התנהגות אנטי-חברתית חריפה, היא חוקרת את הרקע המישפחתי שלהם. היא יודעת כי בני מישר פחות הרוסות, למשל, נוטים לאלימות כדי להתנקם בחב רה ולחפות על הרגשת אי-הביטחון שלהם. המורה תנסה להעניק לילדים אלה תחושה של ביטחון וערר-עצמי. האלימות בארץ באה בעיקר משכבות אשר איבדו את שורשיהם התרבותיים ב"כור-ההיתוך" הישראלי, החיות בחלל ריק מערכים תרבותיים מסכמים ויציבים.

משום כך תלויה ההכרעה החברתית ביש ראז בהכרעה התרבותית. ללא החזרת הכי טחון העצמי לציבורים שזמים אשר עם הבאתם ארצה הושפלו והופשטו מכל מסורת תרבותית — לא תיווצר הרגשת השייכות, ההר גשה שיש להם, "חלק ונחלה" במדינה ובחברה.

רק במסגרת זו יש ערך לשאר אמצעי-ההבראה. אחד מהם: שיפור מהפכני ברמת החינוך בבית הספר הישראלי, אשר ירד פלאים בדור האחרון, יחד עם רמת המורים והמערכת כולה, שלא ידעה מנהיגות חינוכית של ממש מאז קום המדינה.

אמצעי שני: שינוי רמת-המגורים, כדי להבטיח מי-נימום של מחיה מהוגנת, השומרת על כבודם-העצמי של בעליה.

אמצעי שלישי: מדיניות חברתית לצימצום הפער הכלכלי.

סביב נושא זה נשפכו מידיוני מידים בשנים האחרונות, עד כי עצם המושג, "סתימת הפער" הפך מפי-שפתיהם המעורר בחילה. אך הצורך הוא ממשי ומעשי.

המדיניות הכלכלית הקיימת, שנוצרה על-ידי המערך והנמשכת בימי הליכוד, מעניקה את הפירות העסיסיים ביותר לשיכבה דקה למדי בצמרת — המעמד החדש של עשירים-חדשים, פונקציונרים פוליטיים, ראשי המשק הפרטי, הממלכתי וההסתדרותי, אלופי ההון הפיננסי, ספרדים מסוגים שונים, משתמטים ממס בדרך חוקית ובלתי-חוקית — כל אותה שיכבה של פרוטקציונרים שצמחה בתוך המיסד והמקיימת אותו כיום.

בעוד שרמת-המחיה והעושר של שיכבה זו הולכת וגדלה משנה לשנה, גדל הפער בינה ובין רמת-המחיה של השכבות התחתונות. פער זה אינו נמדד בנתונים סטטיסטיים, כפי שרגילים לעשות הכלכלנים, המוכים בעיוורון סוציאלי. לסטטיסטיקה אין משמעות. לא הפער המיספרי הוא הקובע, אלא הפער הריגשי, פער הציפיות, התיסכול והזעם.

פועל כאן מעגל-קסמים: הזעם והניכור של בני השכבות התחתונות מולידים אלימות ופשע. אלה מצידם מגבירים את הדיעות הקדומות ומעודדים את הדיבורים על "צ'חצ'חים" ו"אספסוף". שיכבת-העילית מרגישה שהיא נתונה בסכנה, שגובר המרחק בינה ובין החברה האחרת. כתוצאה מכך היא מסתגרת עוד יותר בשכונות בילעדות ונתפסת להירחוי-הגירה.

התרופה היא בשינוי סוגם-העדיפות של החברה, בחלוקה אחרת של ההכנסה הלאומית, מתוך הבנה כי המצב הנוכחי יביא בחברה לפיצול, שקורבנותיו יהיו הפרוטקציונרים של המיסד הישן. הדבר לא יתכן כלי מאבק מדיני וחברתי.

הרמב"ם וצלאח-אל-דין

אך מכל הפסקנות הטמונות במצב הנוכחי, התמורה ביותר היא סכנת הסחרור הלאומי. היא נוגעת לעצם קיום מדינה.

הפצצת הכור הגרעיני ליד בגדאד בידי מנחם בגין חיסלה סכנה בטווח הקצר, אך הגבירה את סכנת ההודינות הגרעינית של העולם הערבי בטווח הארוך. המוני ישראל הריעו לבגין. ישראל הלאומית גורמת לדה-סטאביליזציה במרחב, לעירעור היציבות של כל המישורים השמרניים בעולם (המשך בעמוד 80)